

Sygn. akt **XXVIII C 2422/21**

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 20 października 2021 r.

Sąd Okręgowy w Warszawie XXVIII Wydział Cywilny w składzie:

Przewodniczący: **sędzia Ewa Wiśniewska-Wiecha**

Protokolant: **sekretarz sądowy Olga Błachnio**

po rozpoznaniu w dniu 6 października 2021 r. w Warszawie, na rozprawie

sprawy z powództwa **A. W. i W. W.**

przeciwko **(...) S.A z siedzibą w W.**

o ustalenie i zapłatę ewentualnie o ustalenie i zapłatę

1. ustala, że umowa zawarta pomiędzy A. W. i W. W. a (...) Bank S.A. z siedzibą w W. (obecnie (...) S.A. z siedzibą w W.) nr (...) o kredyt hipoteczny dla osób fizycznych (...) waloryzowany kursem CHF z dnia 19 września 2008 roku, jest nieważna;
2. zasądza od (...) S.A. z siedzibą w W. na rzecz A. W. i W. W. łącznie kwoty:
 - a) 194 952,54 zł (sto dziewięćdziesiąt cztery tysiące dziewięćset pięćdziesiąt dwa złote i 54/100) wraz z ustawowymi odsetkami za opóźnienie liczonymi od kwoty 187 713,82 zł (sto osiemdziesiąt siedem tysięcy siedemset trzynaście złotych i 82/100) od dnia 22 kwietnia 2020 roku do dnia zapłaty, a od kwoty 7 238,72 zł (siedem tysięcy dwieście trzydzieści osiem złotych i 72/100) od dnia 9 czerwca 2020 roku do dnia zapłaty;
 - b) 129 811,02 CHF (sto dwadzieścia dziewięć tysięcy osiemset jedenaście franków szwajcarskich i 2/100) wraz z ustawowymi odsetkami za opóźnienie od dnia 22 kwietnia 2020 roku do dnia zapłaty;
3. oddala powództwo w pozostałej części;
4. zasądza od (...) S.A. z siedzibą w W. na rzecz A. W. i W. W. łącznie kwotę 11 868,00 zł (jedenaście tysięcy osiemset sześćdziesiąt osiem złotych) tytułem zwrotu kosztów procesu wraz z odsetkami ustawowymi za opóźnienie liczonymi od dnia uprawomocnienia się orzeczenia do dnia zapłaty.

Sygn. akt XXVIII C 2422/21

UZASADNIENIE

wyroku z dnia 20 października 2021 roku

Powodowie W. W. i A. W. pozwem skierowanym przeciwko pozwanemu (...) Spółka Akcyjna z siedzibą w W. wnieśli o ustalenie, że umowa o nr (...) o kredyt hipoteczny dla osób fizycznych (...) waloryzowany kursem CHF z dnia 19 września 2008 r. zawarta przez powodów z pozwanym jest nieważna oraz zasądzenie od pozwanego solidarnie (ewentualnie łącznie) na rzecz powodów kwoty 194 952,54 zł oraz 129 811,02 CHF jako zwrotu świadczeń nienależnych wraz z odsetkami ustawowymi za opóźnienie do dnia 22 kwietnia 2020 r. do dnia zapłaty.

Ewentualnie, na wypadek nieuznania przez Sąd w/w roszczenia, powodowie wnieśli o ustalenie, że zapisy umowy o nr (...) o kredyt hipoteczny dla osób fizycznych (...) waloryzowany kursem CHF z dnia 19 września 2008 r. zawartej

przez powodów z pozwanym są bezskuteczne wobec powodów, tj. § 1 ust. 3, § 1 ust. 3A, § 10 ust. 2 zd. 2, § 10 ust. 4, § 12 ust. 5, § 15 ust. 4 oraz § 3 ust. 3 umowy oraz zasądzenie od pozwanego solidarnie (ewentualnie łącznie) na rzecz powodów kwoty 283 554,97 zł wskutek pobierania przez pozwanego od powodów zawyżonych rat spłaty kredytu przez zastosowanie bezskutecznych zapisów umowy wraz z odsetkami ustawowymi za opóźnienie do dnia 22 kwietnia 2020 r. do dnia zapłaty.

Ponadto powodowie wniesli o zasądzenie na ich rzecz solidarnie (ewentualnie łącznie) zwrotu kosztów postępowania, w tym kosztów zastępstwa procesowego według norm prawem przepisanych oraz kosztów opłaty skarbowej w kwocie 68 zł wraz z odsetkami ustawowymi za opóźnienie liczonymi od dnia uprawomocnienia się orzeczenie do dnia zapłaty na podstawie art. 98 § 1¹ k.p.c.

Uzasadniając żądanie pozwu powodowie wskazali, że w dniu 19 października 2008 r. zawarli z pozwanym umowę o nr (...) o kredyt hipoteczny dla osób fizycznych (...) waloryzowany kursem CHF, przy czym przedmiotem umowy było udzielenie powodom kredytu w kwocie 920 712 zł z przeznaczeniem na zakup działki gruntu nr (...) położonej w W. przy ul. (...) oraz pokrycie kosztów opłat okołokredytowych (§ 1 ust. 1-2 umowy).

W trakcie procesu zawierania umowy powodowie zostali zapewnieni przez pozwanego, że oferta kredytu powiązanego z kursem CHF jest dla powodów najkorzystniejsza oraz że nie wiąże się z większym ryzykiem z uwagi na fakt, że CHF jest walutą stabilną i bezpieczną. Powodowie nie zostali w sposób należyty poinformowani o konsekwencjach, jakie mogą mieć miejsce w przyszłości po zawarciu takiego rodzaju umowy kredytowej, a w szczególności powodowie nie zostali w sposób rzetelny poinformowani o mechanizmie funkcjonowania kredytu indeksowanego, a także o ryzykach wynikających z tego produktu finansowego. Powodom nie przedstawiono historycznych danych CHF, jak również symulacji porównawczej pokazującej znaczny wpływ znacznej zmiany kursu na zmiany wysokości raty spłaty kredytu oraz wysokości całego zadłużenia, co przedstawiałoby skalę ryzyka związaną z kredytem indeksowanym. Ponadto powodowie nie zostali poinformowani w jaki sposób pozwany wyznacza kursy walut stosowane dla ustalania wysokości zobowiązań powodów oraz jakie są zasady stosowania tzw. spreadu. Powodowie nie mieli możliwości negocjowania zapisów umowy, poza parametrami finansowymi kredytu.

Strona powodowa wskazała, że od dnia zawarcia umowy do dnia 2 stycznia 2020 r. wpłacili na rzecz pozwanego kwotę 180 688,90 zł i 129 811,02 CHF oraz kwotę 14 263,64 zł tytułem składek ubezpieczenia niskiego wkładu własnego i pomimo regularnej spłaty rat kredytu przez ponad 11 lat wysokość ich zadłużenia na dzień 7 kwietnia 2020 r. według pozwanego wynosi 1 228 827,91 zł, tj. o 308 115,91 zł więcej niż kwota udzielonego kredytu.

Zdaniem powodów przedmiotowa umowa zawiera wady prawne, polegające m.in. na jednostronnym rozkładzie ryzyka i braku przejrzystości umowy, wystawienie powodów jako kredytobiorców na nieograniczone ryzyko, a ponadto narusza art. 69 ust. 1 ustawy Prawo bankowe oraz art. 358¹ § 5 k.c., art. 353 § 1 k.c. w związku z art. 69 ust. 1 Prawa bankowego, tj. zasadę określoności świadczenia i niezgodnienia istotnych przedmiotowo elementów umowy. Powodowie podkreślili, że postanowienia umowne w postaci klauzul indeksacyjnych oraz klauzul ubezpieczenia niskiego wkładu własnego są nieuczciwe, gdyż kształtują prawa i obowiązki powodów jako konsumentów w sposób sprzeczny z dobrymi obyczajami, rażąco naruszając ich interesy. Ponadto powodowie podkreślili, że przedmiotowe postanowienia umowne nie określają, ich zdaniem, głównych świadczeń stron.

Powodowie podnieśli, że zawarcie Aneksu do umowy umożliwiającego spłatę kredytu w walucie kredytu nie zmienia sytuacji prawnej powodów.

Uzasadniając interes prawny w ustaleniu nieważności umowy powodowie podnieśli, że rozstrzygnięcie powództwa o ustalenie nieważności umowy zniesie stan niepewności powodów co do wysokości rat i sposobu rozliczenia kredytu.

Jako podstawę prawną roszczenia powodowie wskazali art. 410 k.c. w zw. z art. 405 k.c. jako świadczenie nienależne stanowiące bezpodstawne wzbogacenie (pozew, k. 3-78v).

Pozwany w odpowiedzi na pozew z dnia 9 lipca 2020 r. (data nadania przesyłki poleconej, k. 402) wniósł o oddalenie powództwa w całości. Pozwany wniósł również o zasądzenie na jego rzecz kosztów procesu, w tym kosztów zastępstwa procesowego według norm przepisanych.

Strona pozwana podniosła, że umowa zawarta przez powodów nie jest umową obciążoną wadami podnoszonymi przez powodów. Pozwany wskazał, iż gdyby powodowie nie uzgodnili z Bankiem waloryzacji kredytu nie składaliby choćby oświadczeń o ryzyku kursowym, jak również że byli świadomi, iż wypłata kredytu będzie się odbywać po przeliczeniu z wykorzystaniem kursów publikowanych przez Bank w tabeli kursowej.

Pozwany wskazał, iż umowa zawarta pomiędzy stronami została wynegocjowana w zakresie wszystkich jej istotnych warunków, gdyż we wniosku kredytowym powodowie wskazali iż ubiegają się o kredyt w walucie CHF i wolą powodów było, aby uzyskać kredyt w walucie CHF, a nie kredyt złotowy. Przy czym powodowie jako kredytobiorcy mogli korzystać z niższej stopy procentowej dla zobowiązań w CHF, a zastosowanie powyższej konstrukcji eliminowało ryzyko związane z bezpośrednią wypłatą środków w CHF, czy też niedoborem środków w PLN wynikającym ze zmiany kursu walutowego między datą umowy a datą wypłaty. Pozwany wskazał, że w pozytywnej decyzji kredytowej jako jedno z prawnych zabezpieczeń kredytu wskazane zostało ubezpieczenie niskiego wkładu własnego kredytu.

W ocenie strony pozwanej, powodowie traktują wzrost kursów walut, będący niezależnym od pozwanego, jako przyczynę do kwestionowania waloryzacji kredytu na podstawie zawartej umowy co do zasady. Tym bardziej, że powodowie nadal przedmiotową umowę wykonują, a do wystąpienia z powództwem nie wskazywali na jej jakiegokolwiek wady.

Strona pozwana podniosła, iż powodowie próbują przenieść niniejszy spór na grunt właściwy dla kontroli abstrakcyjnej, to znaczy bez badania okoliczności towarzyszących zawarciu umowy. Ponadto pozwany wskazał, iż powodowie nie wykazali przesłanek z art. 385 § 1¹ k.c. w kontekście kwestionowanych klauzul umownych, a umowa nie jest sprzeczna z naturą stosunku prawnego. Pozwany wskazał, iż waloryzacja nastąpiła jedynym miernikiem, jakim był kurs kupna CHF. Spłata kredytu nie jest natomiast waloryzacją, tylko sposobem spełnienia świadczenia, co wynika z systematyki umowy. W odniesieniu do twierdzenia powoda, co do nieokreślenia salda w walucie, pozwany wskazał iż powodowie posiadali informacyjnie kwotę wskazaną w umowie, którą musieli zaakceptować, tym bardziej, że znajduje się ona na pierwszej stronie umowy kredytu.

Strona pozwana podkreśliła, że zawarta w umowie klauzula ryzyka walutowego nie jest sprzeczna z wymogami dobrej wiary oraz nie powoduje znaczącej nierównowagi praw i obowiązków stron

Ponadto pozwany podniósł zarzut przedawnienia roszczenia powodów, wskazał na występujący w sprawie brak solidarności czynnej po stronie powodowej, jak również podniósł, że powodowie nie mają interesu prawnego w ramach powództwa o ustalenie (odpowiedź na pozew, k. 222-260).

Do czasu zamknięcia rozprawy strony podtrzymały swoje stanowiska procesowe.

Sąd ustalił następujący stan faktyczny:

W dniu 17 września 2008 r. (data stempla Banku) powodowie złożyli do (...) Banku S.A. wniosek o udzielenie kredytu hipotecznego na zakup działki budowlanej w kwocie 893 000 zł. Walutą kredytu miał być frank szwajcarski. Powodowie mieli możliwość wyboru waluty: PLN, CHF, USD, Euro i GBP. Okres kredytowania powodowie określili na 360 miesięcy, a wariant spłat – równe raty kapitałowo – odsetkowe, z terminem płatności na 1 dzień miesiąca.

Powód W. W. w chwili składania wniosku kredytowego pracował jako lekarz medycyny – starszy współpracownik ds. badań klinicznych, uzyskując średni dochód wysokości 15 924,44 zł. Powódka A. W. wówczas nie pracowała.

Wśród posiadanych zobowiązań finansowych powodowie wskazali kartę kredytową w (...) Banku (...) z przyznanym limitem w wysokości 4 000 zł i aktualnym zadłużeniem w wysokości 2 000 zł. Powodowie posiadali aktywa w postaci nieruchomości o wartości 500 000 zł oraz środki transportu o wartości 30 000 zł.

Jako zabezpieczenie spłaty kredytu powodowie zaproponowali hipotekę na kredytowanej nieruchomości, ubezpieczenie Pakiet Bezpieczna Spłata oraz w okresie przejściowym – ubezpieczenie kredytu (wniosek kredytowy, k. 286-292).

Tego samego dnia pozwany dokonał kalkulacji zdolności kredytowej powodów, zgodnie z którą powodowie mogli ubiegać się o kredyt maksymalny w wysokości 1 282 485,54 zł. Dochód netto powodów wynosił 15 924,44 zł, a miesięczne aktualne obciążenia kredytowe wynosiły 200,00 zł. Wyliczone oprocentowanie dla waluty wynosiło 3,98%, natomiast wyliczona marża dla waluty wynosiła 1,20%. Prowizję określono na 2,00%, tj. 18 414,24 zł (kalkulator kredytowy, k. 294-295).

Tego samego dnia Bank wydał decyzję kredytową o nr (...) dot. wniosku kredytowego powodów o (...). Wskazano, że kwota kredytu to 920 712 zł, waluta waloryzacji CHF, okres kredytowania 360 miesięcy, wariant spłat – malejące raty kapitałowo – odsetkowe (§ 1 ust. 2, 3, 4, 5 decyzji). W § 1 punkcie 3A decyzji wskazano, że kwota kredytu wyrażona w walucie waloryzacji na koniec dnia 16 września 2008 r. wg kursu kupna waluty z tabeli kursowej (...) Banku SA wynosi 441 800,38 CHF, przy czym zaznaczono, że kwota ta ma charakter informacyjny i nie stanowi zobowiązania Banku. Wartość kredytu wyrażona w walucie obcej w dniu uruchomienia kredytu, może być różna od podanej w niniejszym punkcie.

Wysokość prowizji określono na 0,50% kwoty kredytu, tj. 4 603,56 zł (§ 1 ust. 7 decyzji). (decyzja kredytowa k. 297-299).

W dniu 19 września 2008 r. powodowie W. W. i A. W. jako kredytobiorcy, podpisali z (...) Bank Spółka Akcyjna z siedzibą w W. (obecnie (...) Spółka Akcyjna z siedzibą w W.) umowę nr (...) o kredyt hipoteczny dla osób fizycznych (...), waloryzowany kursem CHF przeznaczeniem na przeznaczeniem na zakup działki gruntu nr (...) położonej w W. przy ul. (...) oraz pokrycie kosztów opłat okołokredytowych (w tym pierwszej składki ubezpieczenia (...)) (§ 1 ust. 1 umowy). Wysokość kwoty kredytu określono na 920 712 zł (§ 1 ust. 2 umowy). Jako walutę waloryzacji kredytu wskazano walutę CHF (§ 1 ust. 3 umowy). Okres kredytowania ustalono na 360 miesięcy, tj. od dnia 19 września 2008 r. do dnia 20 września 2038 r. (§ 1 ust. 4 umowy), a spłata kredytu miała nastąpić w równych ratach kapitałowo – odsetkowych (§ 1 ust. 5 umowy). Termin spłaty kredytu wyznaczono na 1 dzień każdego miesiąca (§ 1 ust. 6 umowy).

Stosownie do § 1 ust. 3A umowy – kwota kredytu wyrażona w walucie waloryzacji na koniec dnia 16 września 2008 r. według kursu kupna waluty z tabeli kursowej (...) Banku S.A. wynosiła 441 800,38 CHF. Kwota niniejsza ma charakter informacyjny i nie stanowi zobowiązania Banku. Wartość kredytu wyrażona w walucie obcej w dniu uruchomienia kredytu może być równa od podanej w niniejszym punkcie.

Prowizja z tytułu udzielonego kredytu wynosiła 0,50% kwoty kredytu, tj. 4 603,56 (§ 1 ust. 7 umowy). Opłata z tytułu ubezpieczenia spłaty kredytu w (...) SA wynosiła 0,20% kwoty kredytu, tj. 1 841,42 zł (§ 1 ust. 7A umowy).

Składka tytułem ubezpieczenia spłaty kredytu w zakresie poważnego zachorowania oraz pobytu w szpitalu w wyniku choroby i nieszczęśliwego wypadku wynosiła: jednorazowo, z góry za okres dwóch lat 1,4% od łącznej kwoty kredytu, płatna w dniu uruchomienia kredytu lub miesięcznie z góry, po dwóch latach – 4% miesięcznej raty kredytu, płatna w terminach spłaty kolejnych rat kapitałowo - odsetkowych (§ 1 ust. 7D umowy).

§ 1 ust. 8 umowy stanowi, iż „Na dzień wydania decyzji kredytowej przez (...) oprocentowanie Kredytu wynosi 3,68%, w tym marża (...) wynosi 0,90%. W okresie ubezpieczenia pomostowego kredytu w (...) SA dokonanego zgodnie z § 3 ust. 6 z tytułu refinansowania składki na ubezpieczenie pomostowe, oprocentowanie kredytu ulega podwyższeniu

o 1,50 p.p. i wynosi 5,18%. Po zakończeniu okresu ubezpieczenia obniżenie oprocentowania o 1,50 p.p. następuje od daty spłaty najbliższej raty.

Oprocentowanie dla należności przeterminowanych w stosunku rocznym w dniu wydania Decyzji kredytowej przez (...) wynosiło 8,58% (§ 1 ust. 9 umowy).

Prawne zabezpieczenie kredytu stanowiła hipoteka kaucyjna wpisana do kwoty 1 381 068 zł ustanowiona na nieruchomości określonej w § 2 umowy i wpisana do KW o nr (...) prowadzonej przez Sąd Rejonowy dla Warszawy - Mokotowa w Warszawie, Wydział Ksiąg Wieczystych (§ 3 ust. 1 umowy), a także ubezpieczenie niskiego wkładu własnego kredytu w (...) SA na 36-miesięczny okres ubezpieczenia. Jeśli z upływem pełnych 36-miesięcy okresu ubezpieczenia nie nastąpi całkowita spłata zadłużenia objętego ubezpieczeniem, ani inne zdarzenie kończące okres ubezpieczenia, ubezpieczenie podlega automatycznej kontynuacji, przy czym łączny okres ubezpieczenia nie może przekraczać 108 miesięcy, licząc od miesiąca, w którym nastąpiła wypłata kredytu. Kredytobiorca upoważnił (...) do pobierania środków tytułem zwrotu kosztów ubezpieczenia w wysokości 3,50% kwoty kredytu objętej ubezpieczeniem, tj. 7 024,92 zł oraz zwrotu kosztów z tytułu kontynuacji przedmiotowego ubezpieczenia z rachunku wskazanego w § 6 bez odrębnej dyspozycji. Ponadto zabezpieczenie kredytu stanowił przelew praw z tytułu umowy grupowego ubezpieczenia spłaty rat kredytu w zakresie poważnego zachorowania oraz pobytu w szpitalu w wyniku choroby i nieszczęśliwego wypadku dokonany na warunkach określonych w oświadczeniu o przystąpieniu do umowy ubezpieczenia zawartych we wniosku kredytowym (§ 3 ust. 3 i 5 umowy).

Prawnym zabezpieczeniem kredytu na okres przejściowy do czasu przedłożenia w (...) odpisu księgi wieczystej nieruchomości, potwierdzającego prawomocny wpis hipoteki (o której mowa w ust. 1 niniejszego paragrafu) ustanowionej na rzecz (...), który określono na dzień 31 marca 2009 r., stanowiło ubezpieczenie spłaty kredytu w (...) SA (§ 3 ust. 6 umowy).

Kredytobiorca złożył oświadczenie o poddaniu się egzekucji do kwoty 1 841 424 zł (§ 4 ust. 1 umowy). Jako dodatkowe warunki uruchomienia kredytu wskazano: 1) przedłożenie właściciela nieruchomości / ograniczonego prawa rzeczowego określonego w § 2 oświadczenia w formie pisemnej, o ustanowieniu hipoteki, o której mowa w § 3 ust. 1, w trybie przepisu art. 95 ust. 4 Prawa bankowego oraz 2) przedstawienie umowy sprzedaży przedmiotowej nieruchomości w formie aktu notarialnego, w którym miała zostać potwierdzona cena zakupu w wysokości 900 000 zł, potwierdzony wkład własny kredytobiorcy w kwocie 7 000 zł oraz określony numer rachunku bankowego zbywcy, na który mają zostać przekazane środki z kredytu (§ 4 ust. 2 umowy).

Zgodnie z § 5 ust. 1 ppkt. 1)-3) umowy wypłata kredytu miała nastąpić w złotych polskich. Przy czym: 1) kwota w wysokości 893 000 zł miała zostać przelana na wskazany rachunek bankowy zbywcy w akcie notarialnym umowy sprzedaży; 2) kwota w wysokości 12 712 zł na pokrycie pierwszej składki ubezpieczenia (...); 3) kwota 15 000 zł zgodnie z dyspozycją kredytobiorcy na pokrycie pozostałych kosztów okołokredytowych.

Spłata kredytu następowała na podstawie nieodwołanego, przez czas trwania niniejszej umowy, zlecenia dokonywania przelewu z rachunku określonego w ust. 3 niniejszego § (tj. § 11 B) (§ 6 ust. 1 umowy).

Uruchomienie kredytu miało nastąpić po: 1) podpisaniu umowy, 2) uiszczeniu przez kredytobiorcę wpłaty z tytułu prowizji określonej w § 1, 3) ustanowieniu prawnych zabezpieczeń spłaty kredytu określonych w umowie, 4) złożeniu pisemnego oświadczenia o poddaniu się egzekucji przez ewentualnych Poręczycieli, 5) oraz po spełnieniu warunków określonych w § 4 ust. 2 umowy (§ 7 ust. 1 umowy).

(...) pobierał od kredytobiorcy prowizję w wysokości określonej w § 1 ust. 7 i ust. 7A płatną jednorazowo w dniu uruchomienia kredytu (§ 8 umowy).

W myśl § 9 ust. 1 umowy, kredyt oprocentowany był według zmiennej stopy procentowej, która w dniu wydania decyzji kredytowej ustalona była w wysokości określonej w § 1 ust. 8. Wysokość zmiennej stopy procentowej w dniu wydania decyzji kredytowej ustalona została jako stawka bazowa LIBOR 3M dała waluty, w której został

udzielony kredytu z dnia 29 maja 2008 r. wynosząca 2,78% powiększona o stałą w całym okresie kredytowania marżę (...) w wysokości 0,90%. (...), co miesiąc, dokona porównania aktualnie obowiązującej stawki bazowej ze stawką ogłaszaną przedostatniego dnia roboczego poprzedniego miesiąca i dokona zmiany wysokości oprocentowania kredytu w przypadku zmiany stawki bazowej LIBOR 3M o co najmniej 0,10 p.p. (§ 9 ust. 2-3 umowy).

Zgodnie z § 10 ust. 1 umowy kredytobiorca zobowiązał się do spłaty kapitału wraz z odsetkami miesięcznie w ratach kapitałowo-odsetkowych w terminach i kwotach zawartych w harmonogramie spłat. Harmonogram spłat kredytu stanowił załącznik nr 1 i integralną część umowy i jest doręczany kredytobiorcy listem poleconym w terminie 14 dni od daty uruchomienia kredytu. Harmonogram spłat sporządzany jest w CHF (§ 10 ust. 2). W § 10 ust. 4 umowy wskazano, że raty kapitałowo-odsetkowe oraz raty odsetkowe spłacane są w złotych po uprzednim ich przeliczeniu wg kursu sprzedaży CHF z tabeli kursowej (...) Banku S.A., obowiązującego na dzień spłaty z godziny 14.50.

W myśl § 11B ust. 1 umowy kredytobiorca zleca i upoważnia (...) do pobierania środków pieniężnych na spłatę kapitału i odsetek z tytułu udzielonego kredytu z rachunku (...) określonego w § 6 ust. 3. Zlecenie udzielone Bankowi jest nieodwołalne i wygasa po całkowitym rozliczeniu kredytu.

W § 12 ust. 5 umowy wskazano, że wcześniejsza spłata całości kredytu lub raty kapitałowo – odsetkowej, a także spłata przekraczająca wysokość raty powoduje, że kwota spłaty jest przeliczana po kursie sprzedaży CHF w tabeli kursowej (...) Banku S.A. obowiązującym w dniu i godzinie spłaty.

W myśl § 15 ust. 4 umowy z chwilą wystawienia bankowego tytułu egzekucyjnego/ od dnia wytoczenia powództwa o zapłatę wierzytelności (...) z tytułu umowy kredytowej, (...) dokonuje przeliczenia wierzytelności na złote po kursie sprzedaży CHF z tabeli kursowej (...) Banku SA z dnia wystawienia bankowego tytułu egzekucyjnego lub wytoczenia powództwa. Zgodnie z § 15 ust. 5 umowy od dnia złożenia w Sądzie wniosku o nadanie klauzuli wykonalności wystawionemu przez (...) bankowemu tytułowi egzekucyjnemu/ od dnia wytoczenia powództwa o zapłatę wierzytelności (...) z tytułu umowy, (...) ma prawo pobierać odsetki ustawowe od całej kwoty zadłużenia, tj. obejmującej kapitał, odsetki, prowizję, opłaty oraz inne należności należne (...).

W § 25 ust. 1 umowy wskazano, że integralną część umowy kredytowej stanowił „Regulamin udzielania kredytu hipotecznego dla osób fizycznych – (...)”. Kredytobiorca oświadczył, że zapoznał się z tym dokumentem i uznał jego wiążący charakter. W sprawach nie uregulowanych w umowie zastosowanie mają odpowiednie przepisy powszechnie obowiązujące, w tym przepisy kodeksu cywilnego i prawa bankowego (§ 25 ust. 2 umowy).

W § 29 ust. 1 umowy kredytobiorca oświadczył, że został dokładnie zapoznany z kryteriami zmiany stóp procentowych kredytów obowiązującymi w (...) oraz zasadami modyfikacji oprocentowania kredytu i w pełni je akceptuje. Następnie kredytobiorca oświadczył również, że został zapoznany z warunkami udzielania kredytu złotowego waloryzowanego kursem waluty obcej, w tym w zakresie zasad dotyczących spłaty kredytu i w pełni je akceptuje. Kredytobiorca oświadczył też, że jest świadomy, że z kredytem waloryzowanym związane jest ryzyko kursowe, a jego konsekwencje wynikające z niekorzystnych wahań kursu złotego wobec walut obcych, mogą mieć wpływ na wzrost kosztów obsługi kredytu (umowa kredytu nr (...) z dnia 19 września 2008 r., k. 82-89).

W myśl § 1 ust. 1 Regulaminu udzielania kredytów i pożyczek hipotecznych dla osób fizycznych – w ramach (...), stanowiącego integralną część umowy kredytowej, (...) udziela kredytów na cel mieszkaniowy / kredytów konsolidacyjnych / pożyczek hipotecznych w złotych polskich posiadaczom (...) połączonego z rachunkiem bilansującym. (...) udziela kredytów i pożyczek złotych waloryzowanych kursem następujących walut wymiennalnych: USD/EUR/CHF/GBP/SEK według tabeli kursowej (...) Banku S.A. Kredyt waloryzowany udzielany jest w złotych, przy jednoczesnym przeliczeniu na wybraną przez kredytobiorcę walutę (§ 1 ust. 2-3 Regulaminu).

Z kolei w § 23 ust. 2 i 3 Regulaminu zapisano, że wysokość każdej raty odsetkowej lub kapitałowo-odsetkowej kredytu waloryzowanego kursem przyjętej waluty określona jest w tej walucie, natomiast jej spłata dokonywana jest w złotych po uprzednim jej przeliczeniu według kursu sprzedaży danej waluty obcej, określonym w tabeli kursowej (...) Banku S.A. na dzień spłaty. Wysokość rat odsetkowych i kapitałowo-odsetkowych kredytu waloryzowanego wyrażona w

złotych, ulega comiesięcznej modyfikacji w zależności od kursu sprzedaży waluty, według tabeli kursowej (...) Banku S.A. na dzień spłaty.

Zgodnie z treścią § 26 ust. 2 Regulaminu wcześniejsza spłata całości kredytu hipotecznego lub raty kapitałowo – odsetkowej kredytu waloryzowanego, a także spłata przekraczająca wysokość raty przeliczana jest po kursie sprzedaży danej waluty obcej, ogłaszanym na dzień spłaty.

Następnie w § 31 ust. 3 Regulaminu określono, że w przypadku kredytów złotych waloryzowanych kursem waluty bankowy tytuł egzekucyjny wystawiany jest w złotych, po przeliczeniu wierzytelności (...) na dzień sporządzania tytułu egzekucyjnego według średniego kursu danej waluty w tym dniu, według tabeli kursowej (...) Banku S.A.

W myśl § 33 ust. 1 Regulaminu w trakcie okresu kredytowania kredytobiorca może poprzez złożenie pisemnego wniosku w dowolnym czasie i dowolną ilość razy zmieniać walutę, będącą podstawą waloryzowania kredytu. Przewalutowanie kredytu waloryzowanego na złoty odbywa się po kursie sprzedaży dotychczasowej waluty kredytu wg tabeli kursowej (...) Banku SA (§ 35 ust. 1 Regulaminu), przy czym przewalutowania odbywają się po kursach z dnia i godziny przewalutowania kredytu (§ 35 ust. 4 Regulaminu) (Regulamin udzielania kredytów i pożyczek hipotecznych dla osób fizycznych – w ramach (...) z sierpnia 2007 r., k.280-284).

Umowa z 19 września 2008 roku była pierwszą umową powodów powiązaną z walutą obcą (protokół przesłuchania powoda W. W. w charakterze strony, k. 579v-579v).

Kredyt uruchomiono w dniu 2 października 2008 r. w wysokości 13 182,38 CHF, tj. 27 712 zł oraz w kwocie 424 793,10 CHF, tj. 893 000 zł (zaświadczenie z dnia 31 stycznia 2020 r., k. 197), tj. łącznie 437 975,46 CHF (harmonogram spłaty z dnia 2 października 2008 r., k. 301). Jednocześnie Bank pobrał prowizję w wysokości 2 085,14 CHF, tj. 4 603,56 zł oraz dodatkowo prowizję za ocenę wniosku w wysokości 12 712 zł (potwierdzenie uruchomienia kredytu, k. 316).

Z dniem 1 lipca 2009 roku uległ zmianie Regulamin udzielania kredytów i pożyczek hipotecznych dla osób fizycznych w ramach kredytów mieszkaniowych (...), stanowiącego integralną część umowy kredytu. Zmiany polegały m.in. na wprowadzeniu definicji spreadu walutowego i tabeli kursowej (...) Banku oraz zasad i przesłanek wyznaczania kursów walutowych i spreadu, opisanie zasad przeliczania kredytu z PLN na walutę. Z dniem 1 lipca 2009 roku bank umożliwił kredytobiorcom spłatę kredytu w walucie waloryzacji poprzez zawarcie aneksu. Informacje o takiej możliwości bank opublikował na stronie internetowej banku (pismo okólne z dnia 1 lipca 2009 r. wraz z załącznikiem, k. 310-314).

Dnia 12 grudnia 2011 r. strony zawarły aneks do przedmiotowej umowy kredytu umożliwiający powodowi spłatę kredytu w walucie waloryzacji (aneks, k. 90-93, k. 303-306).

Powodowie w dniu 8 kwietnia 2020 r. skierowali do pozwanego przedsiębiorstwa wezwanie do zapłaty żądając zwrotu kwoty 180 688,90 zł oraz 129 811,02 CHF jako zwrotu świadczeń nienależnych z uwagi na nieważność umowy kredytu, albo zwrotu kwoty 269 291,33 zł tytułem nienależnie pobranych rat spłaty kredytu w zawyżonej wysokości, w związku z tym, że umowa kredytowa zawiera nieuczciwe postanowienia umowne bezskuteczne wobec powodów, a także zwrotu kwoty 7 024,92 zł nienależnie pobranej składki ubezpieczenia niskiego wkładu własnego, w terminie 7 dni od daty otrzymania wezwania (wezwanie do zapłaty, k. 94-95).

W okresie od dnia 2 października 2008 r. do dnia 10 lutego 2020 r. oprocentowanie kredytu udzielonego powodowi kształtowało się następująco: od dnia 2 października 2008 r. do dnia 1 grudnia 2008 r. 5,33%, od dnia 2 grudnia 2008 r. do dnia 1 stycznia 2009 r. 5,17%, od dnia 2 stycznia 2009 r. do dnia 1 lutego 2009 r. 3,67%, od dnia 2 lutego 2009 r. do dnia 1 marca 2009 r. 3,07%, od dnia 2 marca 2009 r. do dnia 1 kwietnia 2009 r. 2,93%, od dnia 2 kwietnia 2009 r. do dnia 1 maja 2009 r. 1,43%, od dnia 2 maja 2009 r. do dnia 1 listopada 2009 r. 1,30%, od dnia 2 listopada 2009 r. do dnia 1 lipca 2010 r. 1,19%, od dnia 2 lipca 2010 r. do dnia 1 października 2011 r. 1,01%, od dnia 2 października 2011 r. do dnia 1 maja 2012 r. 0,91%, od dnia 2 maja 2012 r. do dnia 1 lutego 2013 r. 1,01%, od dnia 2 lutego 2013 r. do dnia 1 marca 2015 r. 0,91%, od dnia 2 marca 2015 r. do dnia 1 września 2015 r. 0,04%, od dnia 2 września 2015 r. do

dnia 1 października 2019 r. o,16%, od dnia 2 października 2019 r. do dnia 1 grudnia 2019 r. o,04%, od dnia 2 grudnia 2019 r. do dnia 10 lutego 2020 r. o,14%(zaświadczenie z dnia 11 lutego 2020 r., k. 196).

W okresie od dnia 1 grudnia 2008 r. do dnia 30 stycznia 2020 r. powodowie uiścili na rzecz pozwanego kwotę 180 688,90 zł i 129 811,02 CHF tytułem spłaty rat kapitałowo – odsetkowych oraz kwotę 14 263,64 zł tytułem składek ubezpieczenia niskiego wkładu własnego (zaświadczenie z dnia 31 stycznia 2020 r., k. 197-200, potwierdzenia przelewów, k. 203-204).

Za pieniądze uzyskane z kredytu powodowie zakupili działkę, na której następnie wybudowali dom (protokół przesłuchania powoda W. W. w charakterze strony, k. 579v-579v).

(...) ustala tabele kursowe dla kredytów waloryzowanych walutą obcą każdego dnia zwykle o godzinie 8:00 na podstawie średnich notowań z rynku międzybankowego prezentowanych w serwisach internetowych (...) i (...) oraz dodaniu do średnich kursów ustalonego przez zarząd banku spreadu walutowego. Tabela obowiązuje do wszystkich operacji walutowych z klientami banku w godzinach od 8:00 do 16:30. Raty kredytów hipotecznych zgodnie z umową kredytową rozliczane są po tabeli kursowej o godzinie 14:50. Kursy w tabeli kursowej (...) są oparte na kursach rynkowych i zmieniają się zgodnie ze zmianami rynku (w tym ze zmianami kursu średniego NBP). W przypadku większej zmienności na rynku tabela kursowa może zostać zaktualizowana w ciągu dnia w ślad za zmianami kursów rynkowych. Dokonując transakcji walutowych z klientami, związanymi z uruchomieniem i spłatą kredytu waloryzowanego walutą obcą, bank dokonuje równoległych transakcji na rynku międzybankowym. Pozwany bank pełnił w latach 2009 -2016 r. funkcję Dealera Rynku Pieniężnego dla Narodowego Banku Polskiego („Tabela kursowa (...) – metodyka oraz analiza porównawcza” autorstwa A. R. k. 205-229v, wydruki NBP, k. 343-355).

Obecnie powód dokonuje zakupu waluty franka szwajcarskiego w kantorze internetowym (protokół przesłuchania powoda W. W. w charakterze strony, k. 579v-579v).

Powyższy stan faktyczny Sąd ustalił przede wszystkim na podstawie powołanych dokumentów związanych z zawarciem umowy kredytu hipotecznego znajdujących się w aktach sprawy. Dokumenty te nie były kwestionowane przez żadną ze stron, a w ocenie Sądu, nie było podstaw, by poddawać w wątpliwość okoliczności faktyczne wynikające z ich treści. Z uwagi na powyższe Sąd uznał, że dowody z tych dokumentów tworzą spójny, niebudzący wątpliwości w świetle wskazań wiedzy i doświadczenia życiowego, a przez to w pełni zasługujący na wiarę materiał dowodowy.

Przy ustalaniu stanu faktycznego Sąd oparł się także na wyjaśnieniach powodów przesłuchanych w charakterze strony. Nie uszło uwadze Sądu to, że przesłuchanie stron jest de facto dowodem wyłącznie posiłkowym, tym niemniej w niektórych wypadkach może się on okazać dowodem wręcz kluczowym dla odtworzenia istotnych z punktu widzenia rozstrzygnięcia okoliczności. W niniejszej sprawie powodowie zrelacjonowali przebieg zdarzeń związanych z zawarciem umowy kredytu. Sąd uznał zeznania powodów za wiarygodne w całości. Z przesłuchania powodów wynika, iż nie negocjowali oni zapisów umowy i jednocześnie pozostawali w przekonaniu, że produkt, który oferuje im bank, jest produktem bezpiecznym, który nie wiąże się z ryzykiem, a waluta CHF jest walutą stabilną. Powodowie wskazali również, że traktowali Bank jako instytucję zaufania publicznego.

Czyniąc ustalenia faktyczne, Sąd uwzględnił także zgodne twierdzenia stron w trybie art. 229 k.p.c. oraz twierdzenia stron, którym przeciwnik nie przeczył w trybie art. 230 k.p.c.

Sąd wziął pod uwagę materiał dowodowy w postaci „Tabeli kursowej (...)” w zakresie, w jakim opisuje sposób tworzenia tabel kursowych w (...) S.A. Sąd natomiast pominął ten materiał w zakresie obejmującym opinie ekonomiczne i prawne oraz analizę porównawczą, bowiem przyjęcie tego materiału za podstawę ustaleń faktycznych stanowiłoby naruszenie art. 278 § 1 k.p.c., zgodnie z którym w wypadkach wymagających wiadomości specjalnych sąd po wysłuchaniu wniosków stron co do liczby biegłych i ich wyboru może wezwać jednego lub kilku biegłych w celu zasięgnięcia ich opinii.

Podobne stanowisko Sąd zajął wobec opracowania: Raport Amron – SARFiN pt. „Ogólnopolski raport o kredytach mieszkaniowych i cenach transakcyjnych nieruchomości” (k. 102-117v), pism NBP (k. 118-118v, k. 339-341, k. 357-359, k. 361-363,), opracowania ZBP pt. „Biała księga kredytów frankowych w Polsce” (k. 119-133v), Rekomendacji I z dnia 1 grudnia 1999 r. dotyczącej zarządzania ryzykiem walutowym w bankach oraz zasad dokonywania przez banki operacji obciążonych ryzykiem walutowym (k. 149-154), Rekomendacji S dotyczącej dobrych praktyk w zakresie ekspozycji kredytowych zabezpieczonych hipotecznie (k. 155-169), opracowania (...) w W. pt. „Etyka, sprawiedliwość, racjonalność w dorobku nauki o finansach w latach 1918-2018” (k. 177-191v), opracowania pt. „Fakty na temat kredytów frankowych” (k. 318-320v), opracowania UKNF pt. „Informacja w zakresie skutków projektu ustawy o sposobach przywrócenia równości stron niektórych umów kredytu i umów pożyczki. Wpływ na instytucje kredytowe” (k. 322-337v), opracowania pt. „Wybrane zagadnienia dotyczące kredytów walutowych w kontekście publikacji „Studia i Analizy SN” (k. 367-379), opracowania pt. „Ekonomiczne konsekwencje wykładni TSUE ws. kredytów indeksowanych do franka szwajcarskiego zgodnej z opinią Rzecznika Generalnego” (k. 381-385v), opracowania prof. dr hab. Jerzego Pisulińskiego pt. „Opinia dla ZBP w sprawie skutków uznania umowy o kredyt za nieważną lub niezawartą” (k. 387-391), ekspertyzy naukowej sporządzonej przez Centrum Studiów Antymonopolowych i Regulacyjnych pt. „Prawna i ekonomiczna analiza klauzuli ubezpieczenia niskiego wkładu własnego w umowach o kredyt hipoteczny” (k. 393-401), oświadczenia Rzecznika Finansowego zawierającego pogląd istotny dla sprawy z dnia 23 grudnia 2019 r. (k. 462-474v).

Bez znaczenia w ocenie Sądu był złożony przez stronę powodową Regulamin Walutowych Transakcji Terminowych (...) (k. 146-148).

Sąd pominął również wniosek dowodowy strony pozwanej o dopuszczenie dowodu z zeznań świadka M. D. przeprowadzony w sprawie I C 653/17 (k. 276-278v) i w sprawie I Cps 41/18 (k. 488-516), z uwagi na okoliczność, że zeznania świadka nie dotyczyły powodów, a świadek zeznawał w innej sprawie, jak również dowód z dokumentów w postaci umów kredytowych innych banków (k. 436-451v) złożone przez stronę powodową jako nieistotne dla rozstrzygnięcia sprawy.

Sąd na podstawie art. 235 (2) § 1 pkt. 2 k.p.c. pominął jako nieistotne dla rozstrzygnięcia sprawy wnioski powodów zawarte w pkt. V pozwu o zobowiązanie pozwanego do złożenia dokumentów oraz wniosek o dopuszczenie dowodu z opinii biegłego.

W ocenie Sądu zgromadzony w sprawie materiał dowodowy był wystarczający do rozstrzygnięcia sprawy, a okoliczności na które miały zostać przeprowadzone dowody, które zostały oddalone przez sąd, nie miały istotnego znaczenia dla rozstrzygnięcia sprawy – w szczególności w przypadku uwzględnienia przez sąd roszczenia głównego i niezasadnie przedłużałyby postępowanie.

Sąd zważył, co następuje:

W ocenie Sądu, na uwzględnienie zasługiwało żądanie powodów o stwierdzenie nieważności Umowy o nr (...) o kredyt hipoteczny dla osób fizycznych (...) waloryzowany kursem CHF, zawartej w dniu 19 września 2008 r. wobec jej nieważności oraz o zasądzenie od strony pozwanej na rzecz powodów kwoty 194 952,54 zł i 129 811,02 CHF zł w związku z ustaleniem nieważności w/w Umowy.

Pierwszym, początkowym i koniecznym elementem dokonania oczekiwanej przez powodów kontroli umowy jest ustalenie czy przysługuje im przymiot konsumentów. W tym celu należy odwołać się do legalnej definicji tego pojęcia zawartej w art. 22¹ k.c. Przy czym zmiana brzmienia tego przepisu dokonana 25 grudnia 2014 r. nie ma znaczenia, skoro nie budzi żadnej wątpliwości, iż kontrahentem powodów jest przedsiębiorca. Mając zaś na uwadze elementy definiujące stronę czynności prawnej jako konsumenta, nie sposób przyjąć, by W. W. i A. W. przystępując do spornej umowy działali bezpośrednio w związku z działalnością gospodarczą lub w związku z działalnością zawodową. Celem powodów przy zawieraniu badanej umowy było uzyskanie środków na zakup działki gruntu nr (...) położonej w W. przy ul. (...) oraz pokrycie kosztów opłat okołokredytowych (w tym pierwszej składki ubezpieczenia (...)) (§ 1

ust. 1 umowy). Powyższe środki miały zatem dotyczyć nieruchomości przeznaczonych dla własnych, osobistych celów powodów. Powodowie mają zatem przymiot konsumentów.

W. W. i A. W. dysponują zatem czynną legitymacją do domagania się indywidualnej kontroli umowy zawartej w dniu 19 września 2008 r.

Na podstawie stanu faktycznego ustalonego przez Sąd, a w szczególności na podstawie treści umowy kredytu, stwierdzić należy, iż strony nie umówiły się co do głównych świadczeń umowy. Brak określenia w umowie głównych świadczeń umowy, zdaniem Sądu, prowadzi do stwierdzenia, że umowa jest w całości nieważna. Zarówno indeksacja, jak odesłanie do tabel kursowych stanowią przedmiot główny umowy, przy czym nie zostały one sformułowane jednoznacznie (brak wskazania zasad ustalania kursów, brak rzetelnej informacji o ryzyku walutowym przy jednoczesnym wykreowaniu poprzez indeksację takiego ryzyka oraz rodzaje kursów prowadzące do dalszych niejednoznaczności).

Z art. 66 k.c. wynika, że zawarcie umowy wiąże się ze złożeniem oświadczenia zawierającego istotne postanowienia umowy, zaś usunięcie waloryzacji, która określa główny przedmiot umowy kredytu indeksowanego ze stawką LIBOR jest równoznaczne z usunięciem istotnego postanowienia umowy.

Zgodnie z poglądem Sądu Najwyższego wyrażonym w wyroku z dnia 4 listopada 2011 r., I CSK 46/11, odsetki od udzielonego kredytu bankowego są elementem składowym świadczenia głównego stron umowy kredytu. Stanowią bowiem z jednej strony cenę płaconą przez kredytobiorcę za korzystanie z oddanych mu do dyspozycji środków finansowych banku, z drugiej zaś strony - wynagrodzenie pobierane przez bank na udostępnienie kredytobiorcy tych środków. Charakter odsetek jako świadczenia głównego nie pozostawia wątpliwości, że zawarcie umowy, której treść nie pozwala, pomimo wskazania wysokości stopy odsetek, na ich efektywne naliczenie, musi skutkować jej nieważnością. Nie dochodzi bowiem do ważnego zawarcia umowy, gdy strony tak ułożyły jej postanowienia, że nie daje się z nich odczytać, w jakiej wysokości świadczenia główne ma spełnić jedna z nich.

Sąd Najwyższy w uzasadnieniu wyroku z dnia 1 kwietnia 2011 r., III CSK 206/10 wskazał, że jeśli świadczenie nie jest oznaczone, zobowiązanie nie istnieje. Stwierdził, że do istotnych elementów stosunku zobowiązaniowego należy obowiązek świadczenia, natomiast samo świadczenie jest jedynie realizacją tego obowiązku. Świadczenie musi być oznaczone, gdyż oznaczenie świadczenia w połączeniu z oznaczeniem sposobu zachowania się dłużnika pozwala na ustalenie treści stosunku zobowiązaniowego. Jeśli świadczenie nie zostanie oznaczone, nie można mówić o istnieniu zobowiązania ze względu na brak istotnego elementu stosunku zobowiązaniowego.

Natomiast w postanowieniu z dnia 17 stycznia 2003 r., III CZP 82/02, Sąd Najwyższy stwierdził, że jeżeli brakujące essentialia negotii uzupełnił w umowie sam bank, to składając swoje oświadczenie woli kredytobiorcy nie objęli nim tych istotnych postanowień umowy skoro nigdy nie wyrazili na to zgody, nie doszło do zawarcia umowy o kredyt.

Przywołane wyżej orzeczenie dotyczyło niewpisania w dacie zawarcia umowy do jej treści kwoty udzielanego kredytu, która następnie została dopisana przez bank.

W okolicznościach sprawy strony uzgodniły kwotę kredytu i wpisały ją do umowy. Nie doszło natomiast do uzgodnienia wysokości świadczenia kredytobiorców. Brak określenia tego świadczenia wynikał z pozostawienia bankowi swobody w określaniu kursów waluty, do której kredyt był indeksowany i nieokreśleniu wysokości części kapitałowej w poszczególnych ratach, co uniemożliwiało wyliczenie wysokości każdej z rat. Jak wprost wynika z umowy, świadczenie kredytobiorców miało zostać określone co do wysokości przez bank po jej zawarciu, następnie przekazane do wiadomości kredytobiorców.

Zgodnie z obowiązującymi przepisami i zasadą swobody umów, kredytobiorca w chwili podpisania umowy powinien wiedzieć jaka jest kwota jego kredytu. Tymczasem poprzez jednostronne określanie kursu CHF przez pozwany bank, powodowie dowiedzieli się o wysokości kredytu przy jego wypłacie, po zastosowaniu dowolnie ustalonego przez pozwanego kursu CHF.

Zobowiązanie powodów ustalone było w walucie CHF, która w okresie spłaty kredytu była podstawą określania wysokości kapitału pozostałego do spłaty oraz odsetek. Oznacza to, że nie tylko wysokość kapitału kredytu była jednostronnie ustalona przez pozwanego, lecz w każdym okresie trwania kredytu (...) S.A. naliczał dodatkowo odsetki od kapitału powstałego w wyniku zastosowania dowolnie ustalonego kursu CHF.

Stosownie do art. 353 § 1 k.c. zobowiązanie polega na tym, że wierzyciel może żądać od dłużnika świadczenia, a dłużnik powinien świadczenie spełnić. Stosownie zaś do art. 353¹ k.c. strony zawierające umowę mogą ułożyć stosunek prawny według swego uznania, byleby jego treść lub cel nie sprzeciwiał się właściwości (naturze) stosunku, ustawie ani zasadom współżycia społecznego.

Istotą umowy jest złożenie przez strony zgodnych oświadczeń woli, których treść określa prawa i obowiązki stron. Umowa powstaje, gdy zostanie uzgodniony katalog istotnych dla danej umowy obowiązków stron i odpowiadających im uprawnień.

W konsekwencji nie jest dopuszczalne, aby postanowienia umowne dawały jednej ze stron uprawnienie do kształtowania według swojej woli zakresu obowiązków drugiej strony. Byłoby to oczywiście sprzeczne z naturą umowy.

Wskazać również należy na sprzeczność przedmiotowej umowy z art. 69 ust. 1 i 2 ustawy Prawo bankowe w brzmieniu z dnia zawarcia umowy, który jest przepisem bezwzględnie obowiązującym, a więc jego naruszenie powinno także skutkować stwierdzeniem nieważności umowy.

Zgodnie z treścią art. 69 ust. 1 ustawy Prawo bankowe (w brzmieniu z dnia zawarcia umowy) przez umowę kredytu bank zobowiązuje się oddać do dyspozycji kredytobiorcy na czas oznaczony w umowie kwotę środków pieniężnych z przeznaczeniem na ustalony cel, a kredytobiorca zobowiązuje się do korzystania z niej na warunkach określonych w umowie, zwrotu kwoty wykorzystanego kredytu wraz z odsetkami w oznaczonych terminach spłaty oraz zapłaty prowizji od udzielonego kredytu. Zgodnie z treścią ust. 2 tego przepisu umowa kredytu powinna być zawarta na piśmie i określać w szczególności: strony umowy, kwotę i walutę kredytu, cel, na który kredyt został udzielony, zasady i termin spłaty kredytu, wysokość oprocentowania kredytu i warunki jego zmiany, sposób zabezpieczenia spłaty kredytu, zakres uprawnień banku związanych z kontrolą wykorzystania i spłaty kredytu, terminy i sposób postawienia do dyspozycji kredytobiorcy środków pieniężnych, wysokość prowizji, jeżeli umowa ją przewiduje, warunki dokonywania zmian i rozwiązania umowy.

W umowie kredytu bank zobowiązuje się do udzielenia kredytu, a następnie uprawniony jest do uzyskania spłaty tej kwoty, która była oddana do dyspozycji kredytobiorcy, a kredytobiorca ma prawo domagać się od banku wypłaty środków, a następnie obciążony jest obowiązkiem ich zwrotu. Przedmiotem kredytu, zgodnie z przytoczonym przepisem musi być zatem określona kwota pieniężna. Co za tym idzie, kredytobiorca obowiązany jest do zwrotu ściśle określonej kwoty środków pieniężnych, którą oznacza kwota kapitału udostępnionego i wykorzystanego przez kredytobiorcę. Umowa kredytu ma również charakter odpłatny z uwagi na obciążenie kredytobiorcy obowiązkiem zapłacenia kredytodawcy odsetek i prowizji, które stanowią wynagrodzenie z korzystania ze środków pieniężnych udostępnionych przez bank i charakter konsensualny, gdyż wymaga uzgodnienia jej treści przez strony.

W świetle wyżej wskazanej normy bank mógł zatem czerpać zysk z umowy kredytu wyłącznie w postaci odsetek oraz prowizji. Natomiast bank w umowie zastrzegł na swoją rzecz dodatkowy zysk w postaci marży na kursie, który bank uzyskiwał poprzez dokonywanie przeliczeń waluty w oparciu o dowolnie ustalany przez siebie kurs waluty.

W umowie określona została wyłącznie kwota uruchomienia kredytu, tj. zobowiązanie banku do wypłaty określonej kwoty wyrażonej w PLN. W umowie nie zostały jednak określone świadczenia powodów, tj. wysokość salda kredytu, sposób jego wyliczenia oraz zasady, w oparciu o które miały być określone zobowiązania strony powodowej w postaci spłaty rat. W konsekwencji powodowie według stanu na dzień zawarcia umowy w żaden sposób nie byli w stanie określić wysokości swojego zadłużenia (salda kredytu) i to nawet przy założeniu, że zarówno oprocentowanie jak i kurs średni NBP waluty CHF były niezmiennie przez cały okres trwania umowy.

Słusznie podnosiła strona powodowa, że pozwany zapewnił sobie możliwość dowolnego i jednostronnego z korzyścią dla siebie kształtowania kursów walut kupna i sprzedaży, a w konsekwencji ustalania wysokości zobowiązania powodów.

W ocenie Sądu, w przypadku określenia wysokości świadczenia w wyniku waloryzacji należy przyjąć, że miernik wartości służący tejże waloryzacji (indeksacji), powinien być określany w sposób precyzyjny. Precyzyjny, to znaczy taki, aby możliwe było jego obiektywne oznaczenie. W przeciwnym razie nie zostanie spełniony wymóg oznaczoności świadczenia. Pozostawienie jednej ze stron możliwości swobodnego kształtowania wskaźnika waloryzacji skutkowałoby w istocie brakiem określenia wysokości świadczenia, a zatem brakiem uzgodnienia tego elementu umowy.

Strony nie określiły w umowie wzajemnych głównych świadczeń stron, a taka sytuacja jest sprzeczna z naturą stosunku umowy, której istotą jest uzgodnienie jej postanowień przez strony (art. 353¹ k.c.). Konstrukcja przyjęta przez bank we wzorcu umownym jedynie stwarzała pozory uzgodnienia z powodami istotnych warunków umowy. Podkreślić przy tym należy, że nawet bank przy zawarciu umowy nie znał jej dokładnych warunków, a tym samym nie znał jej treści. Bank nie posiadał bowiem żadnego sprecyzowanego mechanizmu ustalania marży doliczanej do kursu bazowego. W umowie nie zostały ponadto określone zasady spłaty kredytu. Umowa nie precyzowała w jaki sposób bank będzie ustalał kursy w tabelach, które miały mieć zastosowanie do dokonywanych przez powodów spłat w walucie PLN. Kursy te w świetle umowy mogły być ustalane przez pozwanego w sposób dowolny.

Przyjmując zatem, że klauzula waloryzacyjna określała główne świadczenia stron należy uznać, że przedmiotowa umowa nie została nigdy skutecznie zawarta.

Zdaniem Sądu, sprzeczność treści takiej umowy wynika z art. 351¹ k.c. i art. 69 ust. 1 i 2 ustawy Prawo bankowe, a w konsekwencji w świetle art. 58 § 1 k.c. umowa ta jest nieważna (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 1 kwietnia 2011 r., III CSK 206/10, wyrok Sądu Najwyższego z dnia 5 czerwca 2014 r., IV CSK 585/13). Sąd Najwyższy wskazał, że warunkiem powstania ważnego zobowiązania, którego treścią jest obowiązek spełnienia świadczenia przez dłużnika na rzecz wierzyciela, jest dokładne określenie treści tego świadczenia albo przesłanek pozwalających na jego dokładne określenie.

Strona powodowa podniosła, iż umowa łącząca ją z pozwanym jest nieważna z uwagi na treść postanowień umowy zawartych w § 1 ust. 3, § 1 ust. 3A, § 10 ust. 2 zd. 2, § 10 ust. 4, § 12 ust. 5, § 15 ust. 4 oraz § 3 ust. 3 umowy. Wywodziła, iż są to klauzule abuzywne i takie postanowienia umowy są bezskuteczne wobec powodów.

W kwestionowanych przez powodów postanowieniach pozwany przyznał sobie prawo do jednostronnego regulowania wysokości salda kredytu, jak również wysokości rat kredytu waloryzowanego kursem franka szwajcarskiego, poprzez dowolne, niczym nieograniczone wyznaczanie w tabelach kursów kupna lub sprzedaży franka szwajcarskiego. Dotyczyło to tak uruchomienia kredytu, jak i jego późniejszej spłaty. Jednocześnie prawo banku do ustalania kursu waluty w świetle umowy nie doznawało żadnych formalnych ograniczeń. Bank przyznał sobie prawo do jednostronnego określania zobowiązań umownych, a to w wysokości salda kredytu oraz rat kredytowych, a tym samym i wysokości świadczeń strony powodowej. Pozwany zapewnił sobie możliwość uzyskania znaczących korzyści finansowych stanowiących dla powodów dodatkowe koszty kredytu, których oszacowanie nie było możliwe. Czynniki obiektywne, a zatem sprawdzalne z punktu widzenia konsumenta, jak w szczególności wysokość rynkowych kursów wymiany franka szwajcarskiego, tylko częściowo wpływają na ostateczny koszt kredytu ponoszony przez konsumenta, skoro kurs kupna lub sprzedaży waluty obcej określony w tabeli kursowej banku zawiera marżę kupna lub marżę sprzedaży, która to wartość zależna jest wyłącznie od woli banku. Niewątpliwie zatem regulacja ta stanowi o naruszeniu przez bank dobrych obyczajów, które nakazują, aby ponoszone przez konsumenta koszty związane z zawarciem umowy były możliwe do przewidzenia.

W przedmiotowej umowie wysokość świadczenia określona została w ten sposób, że kwotę kredytu przeliczano najpierw ze złotych polskich na franki szwajcarskie, po kursie wskazanym przez bank (uzyskując równowartość

kredytu w walucie obcej), a następnie bezpośrednio przy określaniu każdej kolejnej raty, przeliczano wskazywaną przez bank kwotę franków szwajcarskich na złotówki znów po kursach ustalanych przez bank na podstawie jego tabel, przy czym pierwsza z tych operacji odbywała się w oparciu o kurs kupna, a pozostałe dotyczące spłat rat po kursie sprzedaży. Co istotne, kurs kupna był niższy od kursu sprzedaży, a co za tym idzie bank dokonując dwukrotnie przeliczenia kwoty zobowiązania (najpierw

w momencie jego wypłaty po niższym kursie, a następnie w momencie jego spłaty po kursie wyższym) uzyskuje nadwyżkę (tzw. spread), a więc dodatkowe wynagrodzenie banku, wysokości którego w momencie zawierania umowy kredytu, konsument nie jest w żaden sposób oszacować.

W doktrynie prawa cywilnego wskazuje się, że pojęcie „dobrych obyczajów” na gruncie art. 385¹ § 1 k.c. powinno zostać odniesione do „szeroko rozumianego szacunku do drugiego człowieka” wskutek czego sprzeczne z nimi są działania wykorzystujące m.in. niewiedzę, brak doświadczenia drugiej strony, naruszenie zasady równorzędności stron” (K. Zgrobelny [w:] Kodeks cywilny. Komentarz. Wydanie 2; red. E. Gniewek; Warszawa 2006, s. 593, nb 9).

Powyższe stanowisko jest tożsame z zapatrywaniami wyrażonymi w orzecznictwie, w tym między innymi w wyroku Sądu Najwyższego z dnia 13 lipca 2005 r. (CK 832/2004), zgodnie z którym „działanie wbrew dobrym obyczajom (w zakresie kształtowania treści stosunku obligacyjnego) oznacza tworzenie przez partnera konsumenta takich klauzul umownych, które godzą w równowagę kontraktową stron takiego stosunku. Do dobrych obyczajów zalicza się zatem przede wszystkim wymaganie od przedsiębiorcy wysokiego poziomu świadczonych usług oraz stosowania we wzorcach umownych takich zapisów, aby dla zwykłego konsumenta były one jasne, czytelne i proste, a ponadto by postanowienia umowy w zakresie łączącego konsumenta z przedsiębiorcą stosunku prawnego należycie zabezpieczyły interesy konsumenta i odwzorowywały przysługujące mu uprawnienia wynikające z przepisów prawa. W orzecznictwie przyjmuje się, że jako sprzeczne z dobrymi obyczajami kwalifikowane są w szczególności wszelkie postanowienia, które zmierzają do naruszenia równorzędności stron umowy, nierównomiernie rozkładając uprawnienia i obowiązki między partnerami stosunku obligacyjnego.

W niniejszej sprawie powodowie nie posiadali możliwości kontroli sposobu wykonywania przez bank przedmiotowej umowy w kwestionowanym w toku niniejszego postępowania zakresie, a w szczególności w zakresie wysokości salda kredytu i wysokości rat kredytowych. Zawierając umowę, nie mogli również w żaden sposób określić potencjalnego ryzyka z tym związanego, także nie mogli oszacować całkowitych kosztów związanych z kredytem. Co istotne, bank nie ponosił żadnego ryzyka, gdyż w każdej sytuacji ewentualne ryzyko kursowe mógł zniwelować poprzez dowolne ustalenie kursu w tabeli kursowej. Podkreślić przy tym należy, że powodowie na dzień zawarcia umowy kredytu nie znali wysokości swoich świadczeń na rzecz banku. Strony nie określiły w jaki sposób zostaną wyliczone te świadczenia – w świetle umowy decydował o tym wyłącznie pozwany. Wysokość świadczeń strony powodowej zależała zatem wyłącznie od woli banku.

Powyższe skutkuje naruszeniem zasady ekwiwalentności wzajemnych świadczeń powodów oraz pozwanego banku. Pozwany w całości bowiem przeniósł na powodów ryzyko kursowe, zabezpieczając w ten sposób wyłącznie swoje interesy, bez przyznania w zamian jakichkolwiek korzyści na rzecz powodów oraz możliwości kontrolowania przez powodów działań podejmowanych przez bank w przedmiotowym zakresie.

Jednocześnie wskazać należy, że wyrokiem Sądu Okręgowego w Warszawie – Sąd Ochrony Konkurencji i Konsumentów z dnia 27 grudnia 2010 r. (sygn. akt XVII AmC 1531/09), za klauzulę niedozwoloną zostało uznane stosowane przez bank postanowienie „Raty kapitałowo-odsetkowe oraz raty odsetkowe spłacane są w złotych po uprzedni ich przeliczeniu wg kursu sprzedaży CHF z tabeli kursowej (...) Banku S.A. obowiązującego na dzień spłaty z godziny 14:50”. Powyższe stanowisko zostało w pełni potwierdzone przez Sąd Apelacyjny w Warszawie w wyroku z dnia 21 października 2011 r. (sygn. akt VI ACa 420/11).

Podkreślić przy tym należy, iż w uzasadnieniu wyroku z dnia 14 grudnia 2014 r. (sygn. akt XVII AmC 426/09) Sąd Okręgowy w Warszawie XVII Wydział Ochrony Konkurencji i Konsumentów stwierdził, że: „Kredyt indeksowany kursem waluty obcej jest to kredyt udzielony w walucie polskiej”.

Ocena klauzul waloryzacyjnych zawartych w umowie jako abuzywne i jednocześnie brak możliwości zastąpienia jej innymi klauzulami, skutkuje brakiem zgodnych oświadczeń woli stron w chwili zawarcia umowy w tym zakresie, a zatem skutek prawny jest taki sam jak przy stwierdzeniu nieważności na podstawie art. 69 ust. 1 i 2 ustawy Prawo bankowe w związku

z art. 351¹ k.c. i art. 58 § 1 k.c.

Z umowy nie wynikało, aby kurs waluty wpisywany do tabeli kursów obowiązującej w banku w dniu przeliczenia całej kwoty kredytu na CHF, a następnie w dniu spłaty każdej kolejnej raty musiał przybrać wartość rynkową albo jakąkolwiek wartość możliwą do ustalenia i przewidzenia przez drugą stronę umowy. Umowa, w tym regulamin, nie przewidywała żadnych kryteriów, wedle których miałyby być ustalony kurs z tabeli. Żadne ograniczenia swobody kształtowania kursu nie wynikały z umowy, zatem stosownie jakichkolwiek praktyk w określaniu kursu waluty było swobodną decyzją pozwanego jako kredytodawcy i w każdej chwili mogło być dowolnie zmienione.

Pozwany bank mógł dwukrotnie (w aspekcie kształtowania kursu) wpływać w sposób dowolny na wysokość świadczenia kredytobiorcy. Pierwszy raz po wypłacie kredytu (transz) przeliczając kwotę udzielonego kredytu na CHF po kursie ustalonym przez siebie.

Nie ulega wątpliwości, że świadomość stron nie ma znaczenia dla oceny ważności umowy w kontekście jej zgodności/niezgodności z prawem, gdyż niezależnie od jej istnienia nieważna umowa nie staje się ważna. Nie ma zatem znaczenia czy powodowie i pozwany rozumieli mechanizm indeksacji i zmiany wartości kapitału oraz rat na skutek zmiany kursu waluty.

Brak możliwości określenia ścisłej wysokości części kapitałowej każdej raty przesądzał o niemożności precyzyjnego określenia części odsetkowej. Odsetki bowiem powinny być naliczane od aktualnego salda zadłużenia, co wymaga wiedzy na temat wysokości salda zadłużenia po spłacie każdej kolejnej raty. Nie można w sposób rzetelny policzyć wysokości odsetek nie wiedząc, w jakich częściach w każdej racie ma dojść do spłaty kapitału.

Polski porządek prawny dopuszcza możliwość zawierania umów o kredyt w walucie polskiej indeksowany do waluty obcej. Stanowi o tym wprost art. 69 ust. 2 pkt 4a i art. 69 ust. 3 ustawy Prawo bankowe. O tym, że umowa kredytu indeksowanego do waluty obcej mieści się w konstrukcji ogólnej umowy kredytu bankowego i stanowi jej możliwy wariant (art. 353 k.c. w zw. z art. 69 Prawa bankowego) wypowiedział się również Sąd Najwyższy w wyroku z dnia 22 stycznia 2016 r. (I CSK 1049/14). Jednak okoliczność, że polski system prawny dopuszcza zawieranie umów o kredyt denominowany lub indeksowany nie wyczerpuje, zdaniem Sądu problematyki zgodności z prawem każdej umowy o kredyt indeksowany. Zdaniem Sądu, klauzule waloryzacyjne opisujące mechanizm indeksacji stosowane w umowach kredytowych powinny być przedmiotem badania pod kątem ich zgodności z art. 358¹ § 2 k.c. oraz pod kątem tego, czy mogą być uznane za rażąco naruszające interesy konsumentów i sprzeczne z dobrymi obyczajami (na podstawie art. 385¹ § 1 k.c.).

Podsumowując, w niniejszej sprawie należało uznać, że umowa zawarta przez powodów z pozwanym bankiem dnia 19 września 2008 r. o nr (...) była nieważna – zgodnie z art. 58 § 1 k.c. w zw. z art. 69 ust. 1 i 2 pkt 2 Prawa bankowego w zw. z art. 353¹ k.c.

z uwagi na jej istotną wadę prawną, bowiem w umowie brak było określenia wysokości świadczenia poprzez nieokreślenie kwot rat, w których miał być spłacany kredyt oraz nieokreślenie obiektywnego i jednolitego sposobu ich ustalenia. Wobec nieokreślenia kwoty kredytu, nie było możliwe określenie wysokości zobowiązania powodów. Ponadto, w umowie wadliwie został wskazany sposób ustalania oprocentowania kredytu, którego zmienność nie poddaje się obiektywnej kontroli przez co dodatkowo świadczenie obciążające powodów było nie do przewidzenia.

Jak stanowi art. 405 k.c. kto bez podstawy prawnej uzyskał korzyść majątkową kosztem innej osoby, obowiązany jest do wydania korzyści w naturze, a gdyby to nie było możliwe, do zwrotu jej wartości. Przepis ten stosuje się w szczególności do świadczenia nienależnego, tj. takiego, w którym ten, kto je spełnił nie był w ogóle zobowiązany lub

nie był zobowiązany względem osoby, której świadczył, albo jeżeli podstawa świadczenia odpadła lub zamierzony cel świadczenia nie został osiągnięty albo jeżeli czynność prawna zobowiązująca do świadczenia była nieważna i nie stała się ważna po spełnieniu świadczenia (art. 410 § 1 i 2 k.c.).

Nieważność umowy powodowała, iż wszelkie świadczenia uiszczone przez stronę powodową na rzecz pozwanego, były świadczeniami nienależnymi. Stwierdzenie nieważności spornej umowy powoduje obowiązek dokonania zwrotu wzajemnych świadczeń pomiędzy stronami umowy, stosownie do przepisów o bezpodstawnym wzbogaceniu. Co do zasady, kredytobiorca powinien więc zwrócić bankowi otrzymaną od niego kwotę kapitału a zatem bez odsetek i kosztów dodatkowych, bank zaś powinien zwrócić kredytobiorcy wszelkie wpłacone przez niego raty kredytowe i inne opłaty oraz składki.

W przypadku gdy w umowach wzajemnych bezpodstawne wzbogacenie następuje po obydwu stronach, teoretycznie możliwe są dwa rozwiązania, czyli zastosowanie teorii dwóch kondykcji lub teorii salda. Pierwsza z nich opiera się na założeniu, że w sytuacji, kiedy na skutek nieważności umowy obie strony stały się bezpodstawnie wzbogacone, każdej z nich przysługuje odrębne roszczenie, które może być dochodzone niezależnie od roszczenia drugiej strony. Takie roszczenie może zostać potrącone, jak również może być dochodzone w drodze powództwa wzajemnego (zob. wyrok Sądu Okręgowego w Warszawie z dnia 21 listopada 2019 r., XXV C 505/19, Legalis; wyrok Sądu Apelacyjnego w Warszawie z dnia 10 lipca 2019 r., VI ACa 1712/17; wyrok Sądu Apelacyjnego w Warszawie z dnia 31 stycznia 2019 r., VI ACa 7/18). Natomiast teoria dwóch kondykcji zakłada porównanie wartości wzbogacenia obu stron nieważnej umowy i upatruje powstanie roszczenia jedynie po tej stronie, której wzbogacenie ma wyższą wartość. Wysokość tego roszczenia odpowiada różnicy pomiędzy większym i mniejszym wzbogaceniem (zob. wyrok Sądu Okręgowego w Warszawie z dnia 26 czerwca 2019 r., XXV C 139/19, Legalis; wyrok Sądu Okręgowego w Warszawie z dnia 24 czerwca 2019 r., XXV 266/15, Legalis).

Sąd w składzie rozpoznającym niniejszą sprawę opowiada się za teorią dwóch kondykcji, jak również za stanowiskiem Sądu Najwyższego, że w art. 410 § 1 k.c. ustawodawca przesądził, iż samo spełnienie świadczenia nienależnego jest źródłem roszczenia zwrotnego, przysługującego zubożonemu. W takim przypadku nie zachodzi potrzeba badania, czy i w jakim zakresie spełnione świadczenie wzbogaciło osobę, na rzecz której świadczenie zostało spełnione (*accipiensa*), jak również czy majątek spełniającego świadczenie (*solvensa*) uległ zmniejszeniu. Wykazanie samego faktu spełnienia świadczenia wypełnia bowiem przesłankę zubożenia po stronie powoda, a uzyskanie tego świadczenia przez pozwanego – przesłankę jego wzbogacenia (por. wyroki Sądu Najwyższego z dnia 24 listopada 2011 r., I CSK 66/11 – z dnia 9 sierpnia 2012 r., V CSK 372/11 – z dnia 28 sierpnia 2013 r., V CSK 362/12 – z dnia 15 maja 2014 r., II CSK 517/13 – z dnia 29 listopada 2016 r., I CSK 798/15).

Sąd miał na względzie także aktualne stanowisko Sądu Najwyższego zawarte w uchwale z 16 lutego 2021 r., III CZP 11/20 (Legalis nr 2532281), w której Sąd Najwyższy przesądził, że w przypadku stwierdzenia nieważności umowy kredytowej, umowę należy rozliczyć zgodnie z teorią dwóch kondykcji.

Sąd Najwyższy w przywołanej uchwale wskazał, że „stronie, która w wykonaniu umowy kredytu, dotkniętej nieważnością, spłacała kredyt, przysługuje roszczenie o zwrot spłaconych środków pieniężnych jako świadczenia nienależnego (art. 410 § 1 w związku z art. 405 k.c.) niezależnie od tego, czy i w jakim zakresie jest dłużnikiem banku z tytułu zwrotu nienależnie otrzymanej kwoty kredytu”. Argumentując przyjęte rozstrzygnięcie Sąd Najwyższy wskazał, że „(...) w razie nieważności umowy kredytu dokonywane przez niedoszłego kredytobiorcę płatności, mające stanowić spłatę wykorzystanego kredytu, są świadczeniami nienależnymi, podobnie jak świadczeniem nienależnym jest w takiej sytuacji wypłata środków pieniężnych przez bank. Zgodnie zaś z art. 410 § 1 w związku z art. 405 k.c. świadczenia nienależne podlegają zwrotowi. Proste zastosowanie tej reguły prowadzi do wniosku, że między bankiem a niedoszłym kredytobiorcą powstają wówczas różne zobowiązania restytucyjne: zobowiązanie niedoszłego kredytobiorcy do zwrotu wykorzystanych środków pieniężnych oraz zobowiązania banku do zwrotu uiszczonych płatności. Przepisy art. 410 i n. k.c. nie zawierają żadnej odrębnej regulacji, która wskazywałaby na jakąkolwiek zależność tych zobowiązań, w szczególności odwzorowującą zamierzony przez strony związek między obowiązkami mającymi wynikać z umowy kredytu (choćby na wzór art. 495 k.c.). Jedynie z art. 497 w związku z art. 496 k.c. wynika, że jeżeli skutek

nieważności umowy wzajemnej strony mają dokonać zwrotu świadczeń wzajemnych, każdej z nich przysługuje prawo zatrzymania, dopóki druga strona nie zaoferuje zwrotu otrzymanego świadczenia albo nie zabezpieczy roszczenia o zwrot. Zasadnicze milczenie ustawodawcy sugeruje, a art. 497 w związku z art. 496 k.c. sugestię tę wzmacnia, że nawet w przypadku nieważności umowy wzajemnej zobowiązania stron do zwrotu otrzymanych nienależnie świadczeń są co do zasady od siebie niezależne, co odpowiada aprobowanej w doktrynie i przez Sąd Najwyższy (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 11 grudnia 2019r., V CSK 382/18, Glosa 2020, nr 4, s. 67) teorii dwóch kondykcji (...)

W omawianej uchwale Sąd Najwyższy opowiedział się także pozytywnie za możliwością skorzystania przez bank z zarzutu potrącenia poprzez złożenie stosownego oświadczenia woli (art. 498 i n. k.c.). Zaznaczył jednocześnie, że „odstępstwa od tej reguły w reżimie bezpodstawnego wzbogacenia nie może uzasadniać argument odwołujący się do art. 408 § 3 k.c., przewidującego możliwość swego rodzaju kompensaty przez odliczenie od zwracanej w pieniądzu wartości korzyści, wartości nakładów, które żądający byłby obowiązany zwrócić. Jest tak już dlatego, że zgodnie z dominującym poglądem sąd nie może dokonać takiej kompensaty z urzędu (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 30 czerwca 1987 r., III CRN 152/87, OSNC 1988, nr 12, poz. 178).

W świetle powyższego nie sposób było również uznać, by pozwany nie był wzbogacony kosztem powodów lub by zaistniały przesłanki wymienione w art. 409 k.c. Zgodnie z tym przepisem obowiązek wydania korzyści lub zwrotu jej wartości wygasa, jeżeli ten, kto korzyść uzyskał, zużył ją lub utracił w taki sposób, że nie jest już wzbogacony, chyba że wyzbywając się korzyści lub zużywając ją powinien był liczyć się z obowiązkiem zwrotu.

W ocenie Sądu nie można postawić znaku równości między zużyciem czy utratą wzbogacenia w rozumieniu ww. przepisu a obowiązkiem zwrotu przez powódkę na rzecz pozwanego wzajemnego świadczenia, spełnionego w wykonaniu nieważnej umowy. Jak wskazał Sąd Najwyższy w wyroku z dnia 4 kwietnia 2008 r., I PK 247/07, OSN 2009, Nr 17-18, poz. 223, przypadki zużycia lub utraty wzbogacenia w świetle art. 409 k.c., powodujące odpadnięcie wzbogacenia, muszą ograniczyć się zatem do tych tylko sytuacji, kiedy nastąpiło to bezproduktywnie, a więc bez uzyskania jakiegokolwiek ekwiwalentu, czy też innej korzyści dla majątku wzbogaconego.

W niniejszej sprawie brak było jakiegokolwiek dowodu na okoliczność, że pozwany uzyskaną korzyść zużył lub utracił w taki sposób, że nie jest już wzbogacony.

Jednocześnie z art. 411 k.c. wprost wynika, że brak możliwości żądania zwrotu świadczenia nienależnego nie obejmuje sytuacji, gdy jego spełnienie nastąpiło w wykonaniu nieważnej umowy.

W niniejszej sprawie podstawą prawną świadczenia była nieważna czynność prawna, która nie stała się ważna mimo spełnienia świadczenia, a w takim wypadku wiedza spełniającego świadczenie, że nie był do świadczenia zobowiązany, nie zwalnia odbiorcy świadczenia do jego zwrotu (zob. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 19 września 2018 r., I CSK 575/17, Legalis nr 1829409).

Sąd przy rozstrzygnięciu niniejszej sprawy miał również na uwadze uchwałę Sądu Najwyższego z dnia 7 maja 2021 r. o sygn. III CZP 6/21. Sąd Najwyższy wskazał, że niedozwolone postanowienie umowne należy co do zasady uznać za nigdy nie istniejące, w związku z czym nie może ono wywoływać skutków wobec konsumenta, a zapłacone na jego podstawie kwoty są nienależne i podlegają restytucji. Umowa, która nie może wiązać bez niedozwolonego postanowienia, jest w całości bezskuteczna, a w konsekwencji konsument i kredytodawca mogą żądać zwrotu świadczeń spełnionych na jej podstawie jako nienależnych (art. 410 § 1 k.c.). Roszczenia stron mają charakter odrębny (niezależny), co oznacza, że nie ulegają automatycznie wzajemnej kompensacji i konsument może żądać zwrotu w całości spłaconych rat kredytu niezależnie od tego, czy i w jakim zakresie jest dłużnikiem banku z tytułu nienależnie otrzymanej kwoty kredytu.

W rezultacie Sąd w pkt. 1. sentencji wyroku sąd ustalił nieważność umowy kredytu zawartej między stronami w dniu 19 września 2008 r.

Mając na uwadze powyższe rozważania oraz przytoczoną argumentację, Sąd zasądził od pozwanego na rzecz powodów łącznie (a więc do majątku wspólnego) kwoty 194 952,54 zł wraz z ustawowymi odsetkami za opóźnienie liczonymi od kwoty 187 713,82 zł od dnia 22 kwietnia 2020 r. do dnia zapłaty, a od kwoty 7 238,72 zł od dnia 9 czerwca 2020 r. do dnia zapłaty oraz kwotę 129 811,02 CHF wraz z ustawowymi odsetkami za opóźnienie od dnia 22 kwietnia 2020 r. do dnia zapłaty, z uwagi na występujący pomiędzy stronami ustrój małżeńskiej wspólnoty majątkowej.

W nawiązaniu do powyższej argumentacji, Sąd zasądził na rzecz powodów odsetki odpowiednio od dnia 22 kwietnia 2020 r. oraz od dnia 9 czerwca 2020 r. do dnia zapłaty, zgodnie z treścią art. 481 § 1 k.c. w związku z art. 455 k.c. W myśl pierwszego art. jeżeli dłużnik opóźnia się ze spełnieniem świadczenia pieniężnego, wierzyciel może żądać odsetek za czas opóźnienia, chociażby nie poniósł żadnej szkody i chociażby opóźnienie było następstwem okoliczności, za które dłużnik odpowiedzialności nie ponosi. Przepis ten jest wyjątkiem od zasady, że dłużnik odpowiada za szkodę wyrządzoną nieterminowym wykonaniem zobowiązania tylko wtedy, gdy popadnie w zwłokę (por. art. 477 k.c. w zw. z art. 476 k.c.). Nakazuje dłużnikowi płacić odsetki bez względu na przyczyny uchybienia terminowi płatności sumy głównej. Jedynie sam fakt opóźnienia przesądza, że wierzycielowi należą się odsetki niejako automatycznie (por. A. Rzetecka - Gil, Komentarz do art. 481 k.c., t.2, Lex 2011).

Powodowie już w dniu 8 kwietnia 2020 r. skierowali do pozwanego przedsądowe wezwanie do zapłaty żądając zwrotu kwoty 180 688,90 zł oraz 129 811,02 CHF jako zwrotu świadczeń nienależnych z uwagi na nieważność umowy kredytu, albo zwrotu kwoty 269 291,33 zł tytułem nienależnie pobranych rat spłaty kredytu w zawyżonej wysokości, w związku z tym, że umowa kredytowa zawiera nieuczciwe postanowienia umowne bezskuteczne wobec powodów, a także zwrotu kwoty 7 024,92 zł nienależnie pobranej składki ubezpieczenia niskiego wkładu własnego, w terminie 7 dni od daty otrzymania wezwania. Powyższe wezwanie pozwany odebrał w dniu 14 kwietnia 2020 r., w związku z powyższym należało uznać, iż pozwany po upływie 7 dni od wskazanej przez powodów daty na spełnienie świadczenia, tj. od dnia 22 kwietnia 2020 r. pozostawał w opóźnieniu, co do zapłaty kwoty po 187 713,82 zł oraz 129 811,02 CHF na rzecz powodów. Natomiast odsetki od zasądzonej kwoty 7 238,72 zł (kolejnej składki na ubezpieczenie niskiego wkładu własnego) Sąd zasądził od dnia 9 czerwca 2020 r. do dnia zapłaty z uwagi na okoliczność, iż pozwany dopiero pozewem został wezwany do uiszczenia tej kwoty (w wezwaniu do zapłaty była tylko składka w wysokości 7 0214,92 zł). Z uwagi na to, że pozwany odpis pozwu odebrał w dniu 8 czerwca 2020 r., zatem pozostawał w opóźnieniu do zapłaty tej kwoty od dnia następnego po dniu 8 czerwca 2020 r.

Odnosząc się do zarzutów powodów co do abuzywności postanowień umowy kredytu określających ubezpieczenie niskiego wkładu własnego Sąd zważył, że skoro na skutek występowania w umowie klauzul abuzywnych odnoszących się do mechanizmu indeksacji i do obliczania wysokości spłaty kredytu cała umowa jest bezskuteczna (nieważna) ze skutkiem ex tunc, bezskuteczne są także jej postanowienia odnoszące się do ustanowionych zabezpieczeń spłaty kredytu przez powodów, w tym postanowienia określające ubezpieczenie niskiego wkładu własnego i związany z tym ubezpieczeniem koszt obciążający powodów. Dlatego też Sąd nie czynił szczegółowych rozważań w tym zakresie, uznając je za bezprzedmiotowe. Wobec upadku całej umowy kredytu nie ulega bowiem wątpliwości, że powodowie mieli prawo dochodzić od strony pozwanej także uiszczonych przez nich na podstawie tej umowy opłat związanych z ubezpieczeniem niskiego wkładu własnego we wskazanej w pozwie wysokości.

W nawiązaniu do powyższej argumentacji Sąd orzekł jak w pkt. 2. wyroku, oddalając powództwo tylko w nieznacnej części, a więc co do roszczenia odsetkowego, o czym orzekł w pkt. 3. wyroku.

Sąd, mając na względzie treść art. 118 k.c. oraz uchwałę Sądu Najwyższego w sprawie III CZP 6/21, nie uwzględnił podniesionego przez bank zarzutu przedawnienia w zakresie roszczenia majątkowego. Sąd Najwyższy przyjął bowiem, że kredytodawca może żądać zwrotu swego świadczenia dopiero od chwili, w której umowa kredytu stała się trwale bezskuteczna, do tego bowiem czasu jej skuteczność pozostaje w zawieszeniu na korzyść konsumenta. W czasie tego zawieszenia przedawnienie roszczenia restytucyjnego kredytodawcy nie może rozpocząć biegu. Przedawnienie zaś roszczenia restytucyjnego konsumenta nie może rozpocząć biegu – zgodnie z orzecznictwem Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej - zanim konsument dowiedział się lub, rozsądnie rzecz ujmując, powinien dowiedzieć się o niedozwolonym charakterze postanowienia umownego. Skoro umowa stron okazała się

nieważna, to nie było podstaw do przekazania pozwanemu żadnej kwoty z otrzymanych przez niego rat kapitałowo-odsetkowych. Zarzut pozwanego, że roszczenie pozwu przedawniło się należało zatem uznać za niezasadny.

O kosztach procesu Sąd orzekł jak w pkt 4. Na kwotę tę składa się kwota 1 000 zł tytułem opłaty od pozwu, kwota 68 zł tytułem opłaty od pełnomocnictwa oraz kwota 10 800 zł tytułem wynagrodzenia pełnomocnika – zgodnie z § 2 pkt 7 rozporządzenia z dnia 22 października 2015 r. w sprawie opłat za czynności adwokackie. O kosztach Sąd orzekł na podstawie art. 100 zdanie drugie k.p.c. stwierdzając przy tym, że strona powodowa uległa tylko co do nieznaczonej części swego żądania odsetkowego, wskutek czego Sąd włożył wyłącznie na pozwanego obowiązek zwrotu wszystkich kosztów procesu, które poniosła w toku niniejszego postępowania.

Mając na uwadze całokształt przedstawionych powyżej rozważań, Sąd orzekł jak w sentencji.

sędzia Ewa Wiśniewska - Wiecha

ZARZĄDZENIE

(...)

sędzia Ewa Wiśniewska - Wiecha